

KULLANMA KILAVUZLARININ TEKNİK ÇEVİRİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Ziya TOK ¹

ÖZ

Kullanma kılavuzu, bir şeyin doğru ve bilinçli kullanılmasına yönelik temel bilgi içeren kitapçıktır. Üretilen her malzemenin bir kullanma kılavuzu olduğu söylenebilir. Kullanma kılavuzundaki bilgiler, genellikle teknik içeriklidir. Bu nedenle zaman zaman ilk bakışta anlaşılması zor ifadeler içerebilmektedir. İfadelerdeki bu bulanıklık, anlamda yetersizliği de beraberinde getirir. Bu da söz konusu kullanma kılavuzunun işlevini tam olarak yerine getirememesine yol açar. Oysa kullanma kılavuzunun en önemli işlevi, ait olduğu ürünün kullanılmasında kullanıcının doğru hareket etmesini sağlamaktır. Kullanma kılavuzunun kaynak dilden hedef dile çevirisi sırasında ortaya çıkabilecek olan bazı güçlükler, çeviri yanlışlarını da beraberinde getirir. Yanlış çevrilmiş olan bir kullanma kılavuzu da elbette işlevsiz hale gelecektir ve daha da önemlisi ciddi kullanım sorunlarına yol açabilecektir. Bu nedenle, kaynak dilden hedef dile aktarılan kullanma kılavuzlarının çevirilerinin teknik çeviri açısından ele alınması ve çeviri sürecinde ortaya çıkabilecek olan hataların nedenlerinin araştırılması son derece önem taşımaktadır. Bu amaçla, çalışmamızda, kullanma kılavuzlarının genel özellikleriyle birlikte, kaynak dilden hedef dile yapılan çevirilerini incelemeye çalışacağız. Burada incelenen kullanma kılavuzlarında kaynak dil Fransızca, hedef dil ise Türkçedir. Bu incelememizin sonucunda elde edeceğimiz bulguların, kullanma kılavuzlarındaki çeviri yanlışlıklarının giderilmesine ve bu bağlamda yapılan bilimsel çeviri çalışmalarına katkı sağlayacağını umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: Çeviribilim, Çeviri Süreci, Teknik Çeviri, Kullanım Kılavuzu

¹Yrd. Doç. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fransızca Mütercim-Tercümanlık Anabilim Dalı, ziya-tok(at)hotmail.com

ANALYSIS OF THE USAGE GUIDELINES IN TERMS OF TECHNICAL TRANSLATION

ABSTRACT

A usage guideline or a manual is a booklet that contains basic information on the correct and conscious use of something. It can be said that every product produced has a manual. The information in the operating instructions is usually technical content. For this reason, from time to time, it may contain difficult expressions to understand at first glance. This blurring in the expressions also brings with it inadequate sense. This leads to the inability of the manual to function properly. However, the most important function of the user manual is to ensure that the user moves correctly when using the product to which it belongs. Some difficulties that can arise during translating the source manual to the target language include translation mistakes. A misguided manual will, of course, become dysfunctional, and even more importantly, it can lead to serious handling problems. For this reason, it is of utmost importance that the translation of the manuals translated from the source language to the target language be taken into account in terms of technical translation and the causes of errors that may arise in the translation process. To this end, we will try to examine in our work translations of the manuals from the source language to the target language, together with its general characteristics. The source language is French and the target language is Turkic. We hope that the findings we will obtain as a result of this review will contribute to the elimination of translation errors in the manuals and to the scientific translation studies conducted in this context.

Key Words: Translation studies, Translation process, Technical translation, Manual

Tok, Ziya. “Kullanma Kılavuzlarının Teknik Çeviri Açısından İncelenmesi”. *ulakbilge* 5. 12 (2017): 931-944

Tok, Z. (2017). Kullanma Kılavuzlarının Teknik Çeviri Açısından İncelenmesi. *ulakbilge*, 5 (12), s.931-944.

Giriş

Çeviri, eylemi, bir dildeki herhangi bir sözlü ya da yazılı bir metnin başka bir dile anlamsal ve işlevsel eşdeğerlikle aktarılmasını ifade eder. Burada söz konusu olan, basit bir aktarımdan ziyade, kaynak dille hedef dil arasında anlamsal ve işlevsel bir eşdeğerliğin sağlanması, böylelikle, kaynak dille hedef dilin bir etkileşime girmesidir. Bu nedenle çeviri, dillerin birbirleriyle olan etkileşimini de ortaya koyar. George Mounin'in de belirttiği gibi: « La traduction, donc, est un contact de langues, est un fait de bilinguisme. »(O halde çeviri, dillerin bir etkileşimi, bir tür iki dillilik durumudur.) (Mounin, 1963: 4).

Çeviride amaçlanan, kaynak dil kitlesinin kaynak metinden anladığı iletinin aynısını hedef dil kitlesinin hedef metinde bulmasını sağlayabilmektir. Dolayısıyla çeviri, tek tek sözcüklerden çok anlamı ön planda tutar. Kaynak dildeki bir metin, anlamı dikkate almaksızın sözcüğü sözcüğüne hedef dile çevrildiğinde ortaya çıkan metin, kaynak metnin hedef dile çevirisi değil, basit bir aktarımı olacaktır ve bu aktarımla hedef dilin kitlesi çeviri metinden ya hiçbir şey anlamayacak, ya çok az şey anlayacaktır veya daha da önemlisi yanlış anlayacaktır. Bu noktada çevirmenin çeviri sürecinde üstlendiği sorumluluğun önemi de hiç kuşkusuz göz ardı edilemez. Zira çeviriyi basit bir aktarım olmaktan çıkarmak en başta çevirmenin görevidir. Bunun için de “Gerçekte çevirmenin, hem kaynak dilin, hem de çeviri dilinin işleyiş düzenini çok iyi bilmesi, ikisinde de dilbilgisel öğeleri çözümleyebilecek yetide olması, yabana atılamayacak bir noktadır.” (Göktürk, 2006: 17). Tüm bunlara ilaveten, çeviri sürecinde, çevrilecek metnin türü de ayrıca önem taşıyan bir konudur. Zira daha sağlıklı bir çeviri ortaya koyabilmek için, farklı metin türlerine göre farklı çeviri izlemlerinin takip edilmesi gerekebilmektedir. “...çevirmen, kaynak dildeki metin türü gelenekleri ile bunların çeviri dilindeki karşılıklarını göz önünde tutmazsa, kaynak dilin yalın metinlerini üstünkörü çevireceğinden, yetersiz bir çeviri ortaya koyacaktır.” (Göktürk, 2006: 31). Bu durum elbette çeviriyle hedeflenen amacın gerçekleşmesini tam olarak sağlamayacaktır. Bu çalışmamızda inceleyeceğimiz kullanım kılavuzları, özellik olarak teknik metin türü içerisinde değerlendirilebilir. Zira “metin türü ile çeviri yöntemi arasında doğrudan bir ilişki olduğundan dolayı, kullanım talimatlarını metin türü olarak sınıflandırmak gerekir. Bu açıdan bakıldığında, kullanım talimatları açıklayıcı bilgilendirici metin türüne girmektedir”. (Sığirci, 2016: 18). Bu yüzden, kullanma kılavuzu çevirilerine değinmeden önce, teknik metinlerin çevirisinden kısaca bahsetmek yerinde olacaktır.

1. Teknik Metin Çevirisi

“Teknik çeviri, kaynak dilde yazılmış olan bilimsel ya da teknik bir metni, hedef kitlenin kendi dilinde yazılmış olduğu izlenimini edineceği bir biçimde çözümlmek ve adeta yeniden yazmaktır.” (Horguelin, 1966: 16). Tüm metin türlerinin çevirisinde olduğu gibi, teknik metinlerin çevirisinde de doğru bir çeviri elde edebilmek için, öncelikle çevrilecek metnin doğru bir şekilde çözümlenmesi gerekir. Metin çözümlenmesinde, yazınsal metinlere göre, teknik metinler daha az zorluklar içerir. “Teknik metinlerin sade, açık, anlaşılır ve daha çok nesnel ifadeler içermesi genellikle yoruma yer bırakmaz ve bu da kuşkusuz bu süreçte çevirmenin işini kolaylaştıran en önemli unsurlardan biridir.” (Tok, 2010: 19). Bu nedenle teknik metinlerin çeviri sürecinde diğer metin türlerine göre daha az güçlükler içerdiği söylenebilir.

Teknik bir metnin en belirgin özelliklerinden biri, içerdiği terimlerdir. Metnin teknik söylemi, terim üzerinde kendini gösterir. Dolayısıyla, terimlerin o metin bağlamında taşıdığı gerçek anlamları bilinmediği sürece ve hedef dilde karşılıkları tam olarak doğru bir şekilde verilemediği sürece çeviri metnin işlevinde eksiklikler ortaya çıkması kaçınılmazdır. Her bilimsel ya da teknik alanın kendine özgü bir terimce içerdiğini söylemek yanlış olmaz. Çevirmenin, çevirisini yapacağı alanla ilgili olarak, hem kaynak dilde, hem de hedef dilde kullanılan özel alan terimcesini bilmesi, çeviriyi oldukça kolaylaştıracaktır. Burada çevirmen için güçlük çıkarabilecek durum ise, her geçen gün ilerleyen ve gelişen teknolojiyle birlikte, bilimsel ve teknik alanlarda kullanılan terimcenin değişikliğe uğraması ve yeni terimlerin oluşmasıdır. Teknik metinlerin çevirisine kısaca değindikten sonra, çalışmamızın bütüncesini oluşturan ve teknik metin türü kapsamında değerlendirdiğimiz kullanma kılavuzlarının özelliklerine yer veriyoruz.

Kullanma Kılavuzlarının Genel Özellikleri

Kılavuz ya da kullanma kılavuzu, Türk Dil Kurumu sözlüğünde “Herhangi bir alanda ve konuda bilgi veren, yol yöntem gösteren kitap” (TDK, 1406) olarak tanımlanır ve gündelik hayatta kullanılan birçok eşyanın kullanımı konusundaki yönergeleri içermektedir. Bu yönergeler bazen kullanma kılavuzu şeklindeki kitapçıklar olarak, bazen de ait olduğu ürünün bir köşesinde yer alan uyarı notları biçiminde karşımıza çıkar. Satın alınan herhangi bir ürünle ilgili olarak, çoğu zaman gerek satıcı gerekse yetkili servis tarafından o ürünün kullanımına yönelik gerekli açıklamalar yapılır. Özellikle belli bir sınıf ürünün kurulumu ve ilk kullanımı esnasında, yetkili servis hizmeti gerekmektedir. Hiç kuşkusuz, yetkili servis o ürünü kurarken kullanıcıya ayrıntılı bilgiler de vermektedir. Ancak, bir ürünün tüm kullanım ayrıntılarını, arıza durumunda yapılacakları, ürünün temizliği vb. daha

birçok konuda yeterli bilgi verilmiş olsa dahi, kullanıcının bu bilgileri her zaman aklında tutması elbette olanaksızdır. Bu nedenle, kullanıcı her zaman elinin altında bir kullanım kılavuzuna ihtiyaç duyacaktır. Kullanma kılavuzlarının genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz:

Biçimsel Özellikler

Kullanma kılavuzlarının boyutları genellikle çok çeşitlidir. Bu anlamda kullanma kılavuzlarının standart bir ölçüsünün olmadığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte, küçük boyutlu ev aletlerinde genellikle küçük, büyük boyutlu aletlerde ise daha büyük ölçülerde kullanma kılavuzları hazırlandığını ifade edebiliriz. Örneğin, farklı markalardan oluşan bir tost makinesinin kullanma kılavuzuyla bir mutfak robotunun kullanma kılavuzlarını incelediğimizde bunların çoğunlukla 10cmx15cm olarak hazırlanmış olduğunu saptırırız. Bunun yanı sıra, şofben, bulaşık makinesi ya da çamaşır makinesi gibi aletlerin kullanma kılavuzlarının 14cmx21cm ölçülerinde hazırlandığını söyleyebiliriz. Bu ölçüler her zaman söz konusu aletin büyüklüğüne ya da küçüklüğüne göre belirlenmemektedir. Zira bir televizyonun kullanma kılavuzuyla bir buzdolabının kullanma kılavuzu aynı boyutlarda olabilmektedir. Kullanma kılavuzlarının boyutları içeriğine göre de şekillenebilmektedir. Örneğin, oldukça az işleve sahip olan bir aletle çok işlevli bir aletin kullanma kılavuzlarının boyutları ve kalınlığı da elbette farklı olabilmektedir. Buna örnek olarak basit işlevli bir elektrikli fırın ile çok işlevli bir el kamerasının kullanma kılavuzlarını verebiliriz. Bu iki aletin kullanma kılavuzlarını incelediğimizde, elektrikli fırına ait olan kullanma kılavuzunun kameranın kine oranla daha az bilgi içerdiğini, dolayısıyla sayfa sayısının da daha az olduğunu saptırırız.

Dilsel Özellikler

Kullanma kılavuzları genellikle birkaç dilde yazılır. Kılavuzda kullanılacak diller aletin ihraç edildiği ülkelerin dillerinden oluşur. Yani söz konusu alet hangi ülke ya da ülkelere ihraç ediliyorsa bu aletin kullanma kılavuzu da o ülke ya da ülkelerin dillerine çevrilir. Dillerin kılavuzda sıralanması konusunda herhangi bir ölçü söz konusu değildir. Bazı ürünlerde önce ürünün üretildiği ülkenin dili birinci sırada, ihraç edildiği ülkelerin dilleri ise daha sonra yer alırken, bazı ürünlerde bu sıralama değişerek ürünün ihraç edildiği ülkenin dili birinci sırada yer almaktadır. Bazı ürünlerde ise her dil için aynı boyutlarda fakat ayrı kullanma kılavuzları hazırlandığını görmek mümkündür. Örneğin, bir fritözün kullanma kılavuzunda altı farklı dili bir arada görebiliriz. Ya da bir bilgisayar yazıcısı için farklı dillerde yazılmış iki ayrı kullanma kılavuzunun olduğunu söyleyebiliriz.

Kullanma kılavuzlarında tercih edilen yazı karakteriyle ilgili herhangi bir belirli ölçü bulunmamaktadır. Zira kılavuzlarda yer alan yazı karakterleri çeşitlilik göstermektedir. Burada sadece açık, anlaşılabilir ve kolay okunabilir bir biçim benimsendiğini söyleyebiliriz. Bunun dışında, konu başlıklarının ve özellikle tehlike durumlarını anlatan uyarı ifadelerinin büyük puntolarla yazıldığını görebiliriz. Bazı ürünlerin kullanma kılavuzlarında yer alan bilgiler görsel açıdan oldukça zengin bir destek içerir. Ürünün herhangi bir özelliğinin kullanımıyla ilgili anlatımla birlikte, o özelliği gösteren resimler de hemen açıklamanın devamında yer alır. Böylece kullanıcı, anlatılanı resimde göreyerek daha iyi kavrama imkanına sahip olur.

Kullanma kılavuzlarında kullanılan dil teknik dildir. Dolayısıyla günlük hayatta çok sık kullanılmayan teknik sözcüklere bu kılavuzlarda rastlamak mümkündür. Açıklamalar genellikle emir kipi içerir. Ancak emir kipinin kullanımında da iki farklı tercihin olduğunu saptıyoruz. Örneğin bazı kullanma kılavuzlarında, “kontrol edin, takip edin, kullanmayın...” gibi ifadeler kullanılırken, bazılarında “bırakmayınız, sağlayınız, emin olunuz...” gibi daha kibar bir dil kullanımı olduğunu görüyoruz. Emir kipinin kullanımında kibar ifadenin tercih edilmesinin daha yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Kullanma kılavuzlarında emir kipinin dışında gereklilik kipinin kullanıldığını görmek mümkündür. Gereklilik kipi çoğunlukla ürünün kullanımıyla ilgili tavsiye niteliğindeki uyarılar söz konusu olduğunda tercih edilmektedir. Bunların dışında, kullanma kılavuzlarında ürünün ek özelliklerinin anlatıldığı bölümlerde yeterlilik eyleminin de kullanıldığını görüyoruz. Örneğin, “*Cihazınızın kablolarını kablo sarma mandalına sararak, cihazınızı daha rahat taşıyabilir ve muhafaza edebilirsiniz.*”²²

Kullanma kılavuzlarının genel özelliklerinden kısaca söz ettikten sonra, bu kılavuzların kaynak dilden hedef dile çevirisinde saptamış olduğumuz bazı çeviri eksikliklerini ve bu eksikliklerin olası nedenlerini ele almaya çalışacağız.

Kullanma Kılavuzlarının Çevirisi

Kullanma kılavuzlarının kaynak dilden hedef dile çevirisinde günümüzde geçerli olan bazı çeviri yöntemlerinin kullanıldığını görmek mümkündür. Ancak zaman zaman bu yöntemlerin özellikle kılavuz gibi teknik metin çevirilerinde hatalı çeviriye yol açabildiğini söylemek mümkündür. Bu bağlamda saptamış olduğumuz bazı yanlışlıkları birkaç alt başlık altında toplayabiliriz:

²² Arzum Hera 2000 Dikey Elektrikli Süpürge Kullanma Kılavuzu, s.5

Ekleme

Çeviride ekleme yöntemi, kaynak metinde yer almayan sözcük ya da ifadelerin çevirmen tarafından hedef metne eklenmesi yoluyla yapılan bir işlemdir. Başka bir ifadeyle, ekleme, “çevirmenin erek dil ve kültürün gereksinimlerine ve işverenin istemlerine dayalı olarak çeviriyi açımlayarak veya ek bilgi vererek genişletmesi...” (Yazıcı, 2007: 39) şeklinde tanımlanabilir. Çeviri sürecinde bu işlem “çevirmenin erek metne kaynak metinde bulunmayan gereksiz bilgiler ya da değişik biçimsel kullanımlar eklediği bir çeviri hatası” (Berk, 2005: 120) olarak kabul edilir. Kullanma kılavuzlarında, kaynak dilden hedef dile çeviri yaparken, bazen kaynak dilde olmadığı halde çeviri metne bazı eklemeler yapılabilmektedir. Ancak ekleme işlemi her ne kadar hedef dil ve kültürün gereksinimlerine dayalı olarak yapılsa da, bazen bu durum, kullanma kılavuzlarında hatalı bir çevirinin ortaya çıkmasına yol açabilmektedir. Aşağıda, bir cep telefonunun kullanma kılavuzundan aldığımız bir örnekte, kılavuzun kaynak metninde bulunmayan bazı ifadelerin hedef metne eklenmiş olduğunu saptıyoruz.

Tablo 1: Çeviride ekleme örneği

Kaynak Metin	Hedef Metin
Ne pas ouvrir le cache de la batterie;	Pili açmaya çalışmayın (zehirli gaz ve yanık riski nedeniyle) .

Örneğimizdeki hedef metin bölümünde koyu karakter olarak verilen sözcükler, kaynak metin içerisinde yer almamasına rağmen çevirmen tarafından hedef metnin içine eklenmiştir. Burada bu eklemelerin yapılma amacının ne olduğu konusunda herhangi bir fikir belirtmeksizin, yapılan eklemenin kullanıcıyı az da olsa yanıltabileceğini ifade edebiliriz. Zira yukarıdaki örnekte, hedef metinde yer alan “zehirli gaz ve yanık riskiyle” ifadesi kullanıcının o ürünle ilgili yanığa düşmesine neden olabilir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, kullanma kılavuzları teknik metinler olduğundan, tercih edilen dilin de teknik dil olması çeviride dilsel eşdeğerlik açısından oldukça önemlidir. Buradan hareketle, teknik metinlerde eklemeler yapmanın, çeviri sürecini olumsuz etkileyebileceğini söyleyebiliriz.

1.1. Çeviri Hatası

Kullanma kılavuzlarının çevirisinde bazen hatalı çeviri yapıldığını görmek mümkündür. Aşağıda yine bir cep telefonunun kullanma kılavuzunda kaynak dildeki bir ifadenin hedef dile yanlış çevrilmiş olduğu bir örneğe yer verilmiştir.

Tablo 2: Kullanma kılavuzlarındaki çeviri hataları örnekleri

Kaynak Metin	Hedef Metin
a) Vous avez fait l'achat d'un produit qui utilise les programmes open source (http://opensource.org/) mtd, msdosfs, netfilter/iptables et initrd en code objet, ainsi que d'autres sous licence (licence GNU General Public et Apache).³.	Açık kaynak kullanılan bir ürün satın aldıysanız (http://opensource.org/) mtd,msdosfs,netfiller/iptables ve initrd kodlu programlar ve diğer açık kaynaklı programlar GNU Genel Kamu Lisansı ve Apache Lisansı altında lisanslıdır.⁴,
b) Touche Application récente ☐ Ouvrir une liste des vignettes des applications récemment utilisées. Appuyer sur cette touche pour ouvrir une application.⁵	Mevcut uygulamalar tuşu ☐ Son çalıştığınız uygulamaların küçük resimlerinin bir listesini açın. Bir uygulamayı açmak için ona dokununuz.⁶

Yukarıdaki örnekler incelendiğinde, kaynak metinde yer alan Fransızca ifadelerin, hedef dile hatalı çevrildiği görülmektedir. Kaynak metinde anlatılmak istenen hedef metne yanlış yansıtılmıştır. İlk olarak, (a) örneğindeki tümcede, kaynak metinde koşul ifadesi yer almamasına rağmen, hedef dile koşul içeren bir biçimde çevrilmiştir. Yine (b) örneğinde, kaynak metindeki Fransızca “récente” sözcüğü hedef dile “mevcut” anlamında aktarılmıştır. Oysa bu sözcük için Fransızca-Türkçe sözlükte “yeni, son, son zamanlardaki, son günlerdeki” (Saraç,

³ Mode d'emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.14

⁴ Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.13

⁵ Mode d'emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.19

⁶ Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.18

2002: 1171) anlamları verilmektedir. Bunun dışında, (b) örneğinde yer alan Fransızca “cette touche” ifadesi kaynak metne “o” şeklinde aktarılmıştır.

1.2. Eksiltme

Kullanma kılavuzlarında bazı bölümlerde kaynak dilden hedef dile çeviri yapılırken, bazı ifadelerin ya da bazı bölümlerin çevrildiğini görebiliriz. Bu durum çevirmenin başvurduğu yöntemlerden biridir. Eksiltme işlemi, bazen bir tümcedeki bazı ifadelerin çevirisinin yapılmayarak atlanması, bazen de bir bölümün hiç çevrilmemesi biçiminde karşımıza çıkabilmektedir. Ancak kaynak metinde yer alan bilgilerin eksiksiz olarak kaynak dile çevrilmesi, o kullanma kılavuzunun ait olduğu ürünün kullanıcılar tarafından daha işlevsel olarak kullanılmasına olanak sağlayacaktır. Dolayısıyla çeviride eksiltme yapıldığında, bu eksiltilen bilgileri hedef dil kullanıcısının bilme olanağı olmayacaktır. Bu da kullanma kılavuzu çevirisinde eksiltme yapmanın kullanıcı için olumsuz bir sonuca yol açabileceğini ortaya koymaktadır. Aşağıda kullanma kılavuzlarının çevirisinde eksiltmeye bir örnek verilmiştir.

Tablo 3: Çeviride eksiltme örnekleri

Kaynak Metin	Hedef Metin
a) Veuillez à éteindre votre téléphone dans un avion ou à le paramétrer en "Mode avion" ⁷ .	Uçağa binmeden önce telefonunuzu kapatın ⁸ .
b) Votre téléphone étant un appareil monocoque, le cache arrière et la batterie ne sont pas amovibles. Les précautions d'emploi sont les suivantes ⁹ :	Pil kullanımı ile ilgili aşağıdaki önlemleri alın: ¹⁰

Bu örnekler bakıldığında, kaynak metindeki Fransızca “ou à le paramétrer en "Mode avion" ifadesinin, hedef dile çevrildiği görülmektedir. Oysa bu ifadeye göre, cep telefonunun “uçakta kullanım” ayarının bulunduğu ve uçağa binerken telefonun ayarının bu kullanıma getirilmesinin gerektiği belirtilmektedir. Yine (b) örneğinde de birinci tümcenin hedef dilde çevirisi verilmemiştir. Örneklerden

⁷ Mode d'emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.6

⁸ Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.6

⁹ Mode d'emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.9

¹⁰ Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.8

hareketle, kullanma kılavuzlarının çevirisinde eksiltme yapmanın çeviri sürecinde kullanıcının ürünü daha işlevsel kullanması açısından olumsuz bir durum ortaya çıkarabileceğini söyleyebiliriz.

1.3. Yabancı Sözcük Kullanılması

Kullanma kılavuzlarının hedef dile çevirisinde, başka bir dilden hedef dile geçmiş olan sözcüklerin kullanımına rastlamak mümkündür. Üstelik bazen bu sözcüğün hedef dilde hiçbir değişikliğe uğramadan kullanıldığı da görülebilmektedir. Kullanma kılavuzlarının kaynak dilden hedef dile çevirisinde yabancı sözcüklerin tercih edilmesinin, kullanma kılavuzlarının amacına uygun bir şekilde daha etkin olarak kullanılmasını ve işlevini azaltacağını söyleyebiliriz. Bu durumlara aşağıda iki örnek verebiliriz.

Tablo 4: Çeviride yabancı sözcük kullanımı örneği

Kaynak Metin	Hedef Metin
Cet appareil est conforme aux recommandations essentielles et autres dispositions pertinentes contenues dans la Directive 1999/5/EC ¹¹ .	Bu cihaz 1999/5/EC sayılı Direktifin gereksinimleri ve diğer ilgili hükümleri ile uyumludur ¹² .

Bu örnekte görüldüğü gibi, Fransızca “directive” sözcüğü Türkçe’ye “direktif” olarak, olarak çevrilmiştir. Burada, yabancı dil bilmeyen bir kullanıcının bu çevirideki direktif sözcüğünü tam olarak anlamasının zor olacağı söylenebilir. Dolayısıyla, kullanım kılavuzlarının çevirisinde yabancı sözcüklerin hedef dile aktarılması aşamasında hedef dilde tam karşılıklarının verilmesi, çevirinin işlevselliğini artırma açısından önem taşımaktadır.

1.4. Anlam Bulanıklığı

Kullanım kılavuzlarının çevirisinde, kaynak dilden hedef dile çevrilen bazı tümcelerde anlam belirsizliği görülebilmektedir. Burada kaynak metnin kaynak dil kullanıcısına vermek istediği ileti, hedef metinle hedef dil kullanıcısına tam olarak aktarılamamaktadır. Bunun en önemli nedenlerinden biri hiç kuşkusuz kaynak metin

¹¹ Mode d’emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.15

¹² Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.14

aracılığıyla alıcıya verilmek istenen iletinin çevirmen tarafından tam olarak algılanamaması olabilir. Aşağıda anlam bulanıklığına bir örnek yer almaktadır.

Tablo 5: Çeviride anlam bulanıklığı içeren ifadeler

Kaynak Metin	Hedef Metin
Ce téléphone peut contenir des données, y compris des applications et des logiciels sous forme exécutable ou de code source, soumises par des tiers en vue de leur ajout dans le présent téléphone (« Données de tierces parties ») ¹³ .	Bu telefon yürütülebilir veya kaynak kodu modunda uygulamalar ve yazılım gibi materyaller içerebilir, bu materyaller telefona dâhil edilmek üzere üçüncü kişiler tarafından sunulmaktadır (“Üçüncü Kişi Materyalleri”) ¹⁴ .

Örnek incelendiğinde, hedef metinde yer alan “bu telefon yürütülebilir” tümcesinin, kaynak metne göre eksik çevrildiği, dolayısıyla bir anlam bulanıklığı içerdiği söylenebilir. Bu durum, anlam bulanıklığına yol açarak kullanma kılavuzunun işlevini azaltıcı bir etki oluşturacaktır.

1.5. Anlatım Bozukluğu

Kullanma kılavuzlarının çevirilerinde sıkça rastladığımız bir diğer eksiklik, tümcelerdeki anlatım bozukluğudur. Bu da yine hiç kuşkusuz ürün kullanıcısının kullanım kılavuzundan yeterince yararlanamamasına yol açabilir ve dolayısıyla kılavuzun işlevini azaltabilir. Anlatım bozukluğu ile ilgili olarak aşağıda birkaç örnek yer almaktadır.

Tablo 6: Anlatım bozukluğu içeren ifadeler

Kaynak Metin	Hedef Metin
TCT mobile se réserve le droit, à tout moment, d'ajouter à ses téléphones ou de supprimer de ses téléphones des données de tierces parties sans préavis.	TCT mobile önceden bildirmeksizin telefonlarından Üçüncü Kişi Materyallerini çıkarma veya yenilerini ekleme hakkını saklı tutar; hiçbir

¹³ Mode d'emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.16

¹⁴ Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.15

En aucun cas TCT Mobile ne pourra être tenu responsable par l'acheteur pour toute conséquence d'un tel retrait pour l'acheteur à l'égard de l'utilisation ou de la tentative d'utilisation de telles applications et données de tierces parties ¹⁵ .	durumda bu gibi bir çıkarmanın satın alan kişiye bu gibi uygulamaların ve Üçüncü Kişi Materyallerinin kullanımı veya kullanmaya teşebbüsünde doğurduğu sonuçtan TCT Mobile sorumlu tutulamaz ¹⁶ .
---	--

Örneği değerlendirdiğimizde, kaynak metnin hedef dile çevirisinde anlatım bozukluklarının olduğunu saptıyoruz. Çevirinin yeterince özen gösterilmeden yapılmış olabileceği izlenimi veren bu örnekler, kullanıcının ürünü kullanmasında yeterince yardım sağlayamayabileceğini de ortaya koymaktadır.

Bunların dışında, kullanma kılavuzlarının çevirisinde bazı biçimsel eşdeğerlikle ilgili hataların da olduğunu söyleyebiliriz. Ancak, bu tür hataları, yukarıda saydığımız hatalarla kıyasladığımızda, kullanma kılavuzunun işlevini azaltıcı bir etki yapmayacağı düşüncesiyle değerlendirme dışında tuttuk. Zira kaynak metinde örneğin beşinci sayfada bulunan bir açıklamanın hedef metinde altıncı sayfaya kaymış olması kullanma kılavuzunun işlevine olumsuz bir etki yapmaz. Ya da kaynak metindeki bir paragrafın hedef metne çevrildiğinde daha az veya daha çok sözcük içermesi, dolayısıyla hedef metindeki paragrafa göre daha kısa ya da daha uzun olması gibi biçimsel durumlar kullanıcıyı çok etkilemeyecektir. Bu nedenle, bu çalışmamızda, kullanma kılavuzlarını ve hedef dile yapılan çevirilerini sadece dilsel açıdan ve teknik çeviri yönünden ele aldık.

Sonuç

Kullanma kılavuzları, hiç kuşkusuz hemen hemen herkesin evinde bulunan cihazların kullanımı konusunda oldukça yararlı bilgiler içeren kitapçıklardır. Bu kitapçıklar yararlı olduğu kadar gerekli bilgileri de içerdiğinden, kullanıcı tarafından doğru bir şekilde anlaşılabilmesi ve kullanılabilmesi son derece önemli bir konudur. Kaynak dilden hedef dile çevrilen bir kullanma kılavuzu söz konusu olduğunda, yani çeviri söz konusu olduğunda, bu durum gerek kullanıcı gerekse satıcı açısından daha önemli bir hale gelir. Zira kullanıcı bu kitapta belirtilen yönerge ve talimatları anladığı ölçüde cihazını kullanabilecek ve içerisindeki uyarıları dikkate alacaktır. Ancak, kullanma kılavuzlarında çeviri hatalarının bulunması, kullanıcının söz konusu kılavuzu kullanmasını olumsuz etkileyecek, dolayısıyla cihazı da bu

¹⁵ Mode d'emploi, « Alcatel, onetouche idol ultra 6033 », p.17

¹⁶ Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu, s.16

doğrultuda ya yeterince işlevsel kullanamayacak ya da yanlış kullanımdan kaynaklı arızalarla karşı karşıya kalabilecektir. İşte bu nedenle, biz de bu çalışmamızda kullanma kılavuzlarının kaynak dilden hedef dile çevirilerini incelemeye çalıştık. Çevirmen tarafından yapılabilen olası çeviri yanlışlarını ve hatalarını örneklerle açıklamaya çalıştık. Ancak, konuyu daha ziyade öz niteliğinde ele almak amacıyla ve gereksiz örnek fazlalığına yol açmamak adına her bir izlemde örnek sayılarını sınırlı tuttuk.

Burada karşılaşılan çeviri hataları, çevirmen kaynaklı olabileceği gibi kaynak metindeki yer alan bazı yazım yanlışları gibi durumlardan da kaynaklanıyor olabilir. Her iki durumda da sorunun çözümünde çevirmene elbette iş düşmektedir. Ancak, kaynak metinden doğan yanlışların giderilmesinde, çevirmenin teknik destek alması yararlı olabilir.

Sonuç olarak, kullanma kılavuzlarının çevirisinde izlenen yöntemler boyunca ortaya çıkan çeviri hataları, kullanma kılavuzunun işlevini azaltıcı bir etki yapmakta, bu da çeviri sürecine daha fazla özen gösterilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Zira bu çeviri hatalarının nedenleri arasında, özgün metnin çevirmen tarafından tam olarak anlaşılamaması, çevirmenin kullanma kılavuzunun ait olduğu ürün ya da malzeme ile ilgili yeterli bilgi ve yetiye sahip olmaması ve çeviriye gereken özeni göstermede yetersiz kalması gibi durumlar sayılabilir.

KAYNAKLAR

Berk, Ö. (2005). Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi, İstanbul: Multilingual.

Göktürk, A. (2006). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul:Yapı Kredi Yayınları.

Horguelin, Paul A. (1966). La traduction technique, *Meta: journal des traducteurs*, Volume 11, Numéro 1, 1966, s. 15-25.

Mounin, G. (1963). *Les Problèmes Théoriques de la Traduction*. Fransa: Gallimard.

Saraç, T. (2002). *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, İstanbul: Adam Yayınları.

Sığırcı, İ. (2016). Kullanma talimatlarının çevirisindeki yabancı terimlerin dilbilimsel açıdan incelenmesi. *Synergie dergisi*. No: 9, 15-26.

Tok, Z. (2010). *Fransızca Bankacılık Terimlerinin Türkçe'ye Çevirisi: Otomatik Sözlük Programı*. Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazıcı, M. (2007). *Yazılı Çeviri Edinci*. İstanbul: Multilingual.

TDK. Türkçe Sözlük, (2011). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Mode d'emploi, « Alcatel, onetoucheidolultra6033 ». (13 Ocak 2017).
http://support.alcatelonetouch.com/Alcatel_Support_Files/Manuals/2e8445251478b36d9041f93aff741e3a1376509139.pdf

Alcatel One Touch Gsm Cep Telefonu Türkçe Tanıtım ve Kullanım Kılavuzu. (13 Şubat 2017) http://support.alcatelonetouch.com/Alcatel_Support_Files/Manuals/aa3c221553609e74c82f59dc3c704a3f1391998614.pdf